

UPPSALA
UNIVERSITET

Rapport nr 9, 2019

Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi 9. Sammanställning av lärarenkät 2019 och analys av trender 2014-2019.

Andreas Alm Fjellborg

Förord

Rapportserien *Om nationella prov i Geografi* kommer att redovisa studier och diskutera resultat i syfte att kontinuerligt utveckla och kvalitetssäkra proven i geografi. Under arbetet med att utveckla proven i geografi fann provgruppen ett behov av en plats där studier utifrån olika aspekter av proven kan publiceras för en större läsekrets. Vi vill med denna rapportserie även stimulera till diskussion i och om ämnet geografi, dess syften, innehåll och metoder samt stödja ämnesdidaktisk forskning, kunskapsbildning, utbildning och undervisning.

Gruppen för nationella prov i geografi för åk 9 arbetar sedan 2012 på Skolverkets uppdrag vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet.

Uppsala i oktober 2019

Andreas Alm Fjellborg
Projektledare för Nationella prov i geografi åk 9
Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier
Uppsala Universitet

Inledning

Efter avslutat nationellt prov i geografi ombeds lärarna, vars elever genomfört provet, att besvara en enkät via provets hemsida (www.natprov.edu.uu.se). Samtliga lärare får inloggningsuppgifter utskickade i häftet *Bedömningsanvisningar* tillsammans med upplysningar angående provet, samt vilka elevresultat som lärarna också skall rapportera in via webben.

Alla lärare som genomför provet ombeds att besvara en enkät vars syfte är att insamla information från ett brett underlag av lärare för vidare utveckling av proven. Denna rapport behandlar 2019 års enkät med diskussioner kring utvecklingen över tid av lärarnas åsikter. Denna rapport diskuterar den tredje i raden av enkäter där Skolverket valt att inkludera frågor i provens olika enkäter, dessa frågor kan ibland skilja sig från tidigare års formuleringar. Där det bedöms relevant kommer dessa nya frågor analyseras i relation till tidigare frågeformuleringar, medan det i andra fall finns snarlika frågeformuleringar men där det finns anledning att diskutera ordvalet och inriktningen vilket gör att frågorna inte direkt kan jämföras över tid. All redovisad data som rapporteras i denna text kommer från provgruppens egen sammanställning om inget annat anges.

I denna sammanställning redovisas enkätsvaren från lärarna som besvarat enkäten för provet i geografi för årskurs 9. Inledningsvis kan sägas att 147 lärare (45% män och 55% kvinnor) besvarade enkäten 2019. Detta kan jämföras med 183 lärare (44,3% män och 55,7% kvinnor) 2018 vilket var något fler än år 2017 (N=167). Den stora merparten av lärarna som genomförde provet har relativt lång erfarenhet av undervisning (11-20 år), se diagram 1. Vissa skillnader gentemot föregående år är värda att påtala. Cirka 74 % av lärarna i uppger att de har över 11 års undervisningserfarenhet, 2019, 2018 och 2017, att jämföra med ca 78% 2016 och 65 % 2014 och 2015.

Diagram 1: Antal år i yrket, åk 9 2019 (N=147)

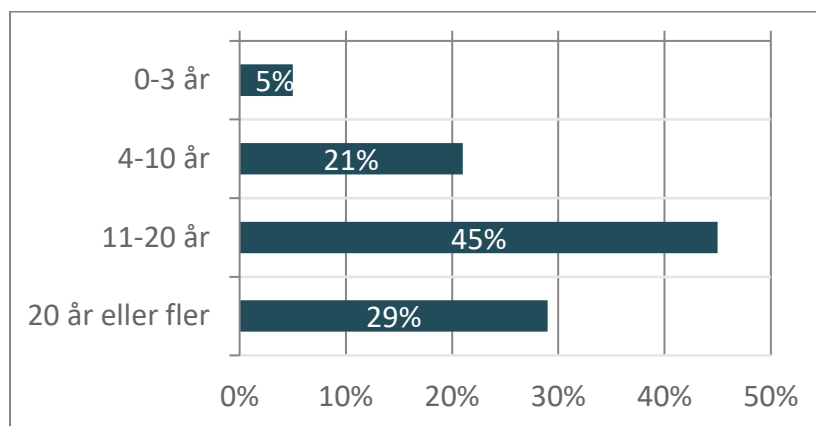

Diagram 2: Antal år i yrket, åk 9 2018 (N=183)

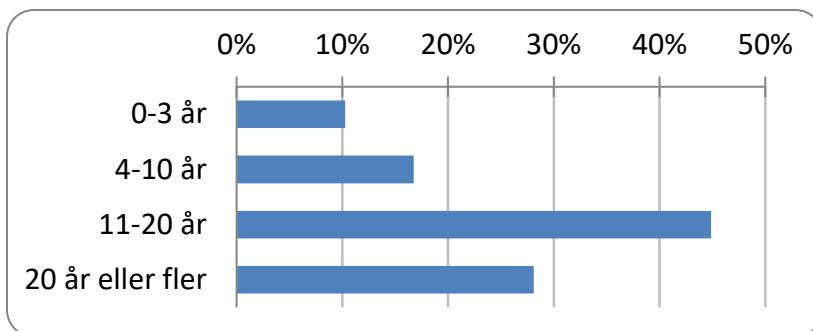

Diagram 3 och 4 visar att det finns en stor spridning när det gäller antal högskolepoäng i geografi för lärare som undervisar i ämnet och ansvarar för genomförande av proven. I årskurs 9 saknar nästan 24 % helt utbildning i ämnet 2015 en siffra som stiger till 30,48% 2016 för att sedan minska 2017 till 17%. Påtagligt är att av lärarna som ansvarade för genomförandet av de nationella proven i geografi 2018 saknade hela 28,6% akademisk utbildning i ämnet geografi. 2019 sjunker denna siffra till 24%.

Diagram 3: Antal högskolepoäng i geografi, åk 9 2019.

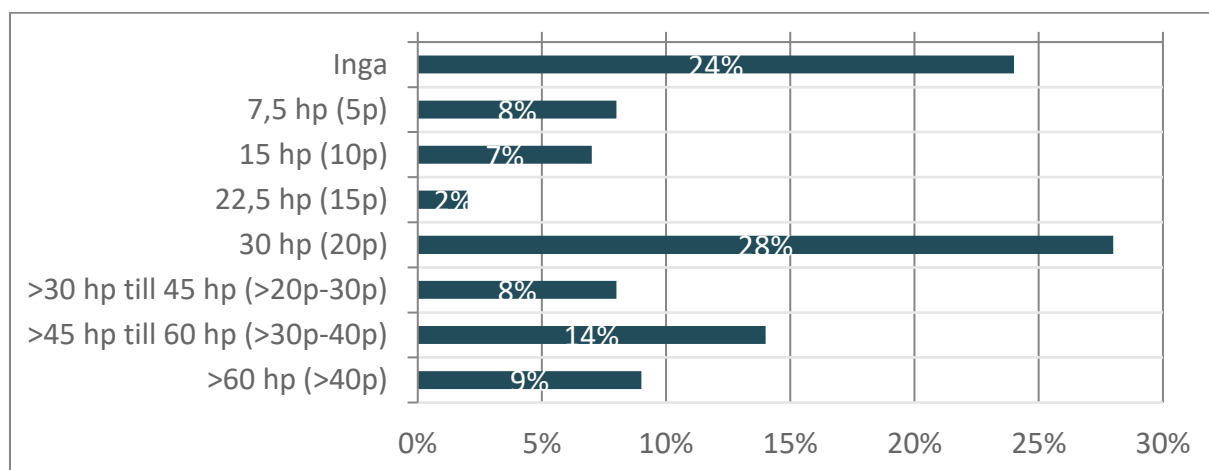
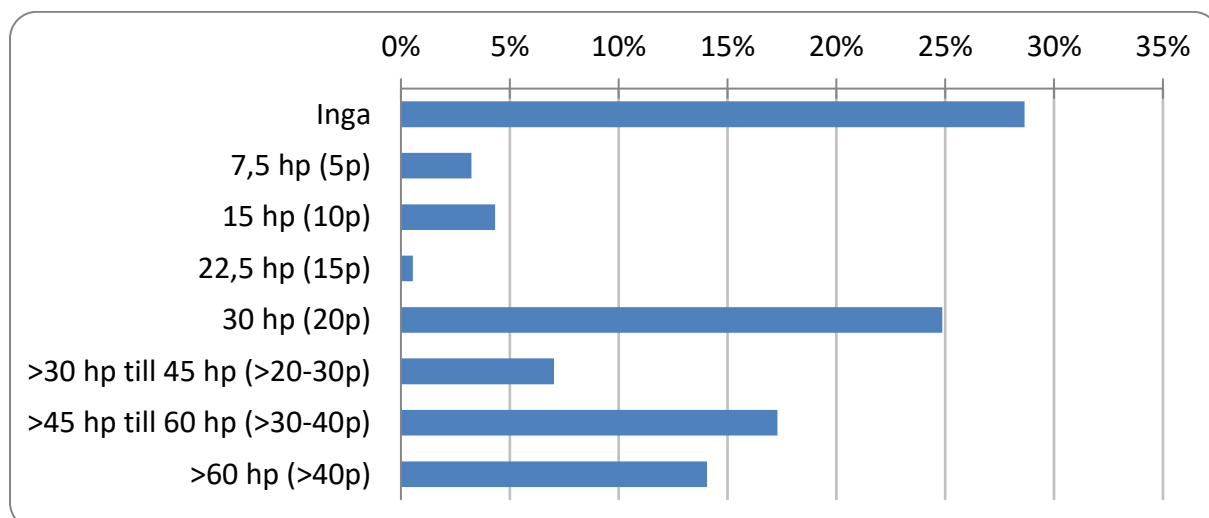

Diagram 4. Antal högskolepoäng i geografi, åk 9 2018

Sammantaget visar årets enkät på en liten förbättring av andelen lärare med ämnesutbildning som ansvarar för provet på skolorna. Men ungefär 78% av lärarna svarar att de har ämnesbehörighet för att jämföra med 80% 2018.

Enkätens frågor

Enkäten som lärarna ombetts besvara bestod av en inledande del med bakgrundsinformation som presenterats ovan samt information om kommun och ålder hos lärarna. Därefter ställdes generella frågor kring lärarnas och deras elevers uppfattning om provet i geografi. Efterföljande frågor var strukturerade utifrån olika teman som redovisas nedan. I anslutning till dessa frågor kunde lärarna lämna kommentarer.

Förberedelser inför det Nationella provet

Inför det nationella provet 2019 uppger 90% att de låtit eleverna genomföra frågor från tidigare nationella prov som förberedelse inför provet. Material från bedömningsportalen har använts i ca 31% av fallen. Båda dessa siffror är större än 2017 och 2018.

Helhetsbedömning, omfattning och svårighetsgrad

På frågan om lärarna uppfattar provet i geografi som bra instämmer en majoritet av lärarna i stor utsträckning eller helt med detta påstående. Diagram 5 och 6 visar att en större andel av lärarna är positivt inställda till provet 2019 än 2018. Detta fortsätter den positiva trenden om en allt större andel av lärarna som är positivt inställda till geografiproven.

Diagram 5. Lärarnas uppfattning om provet, 2019

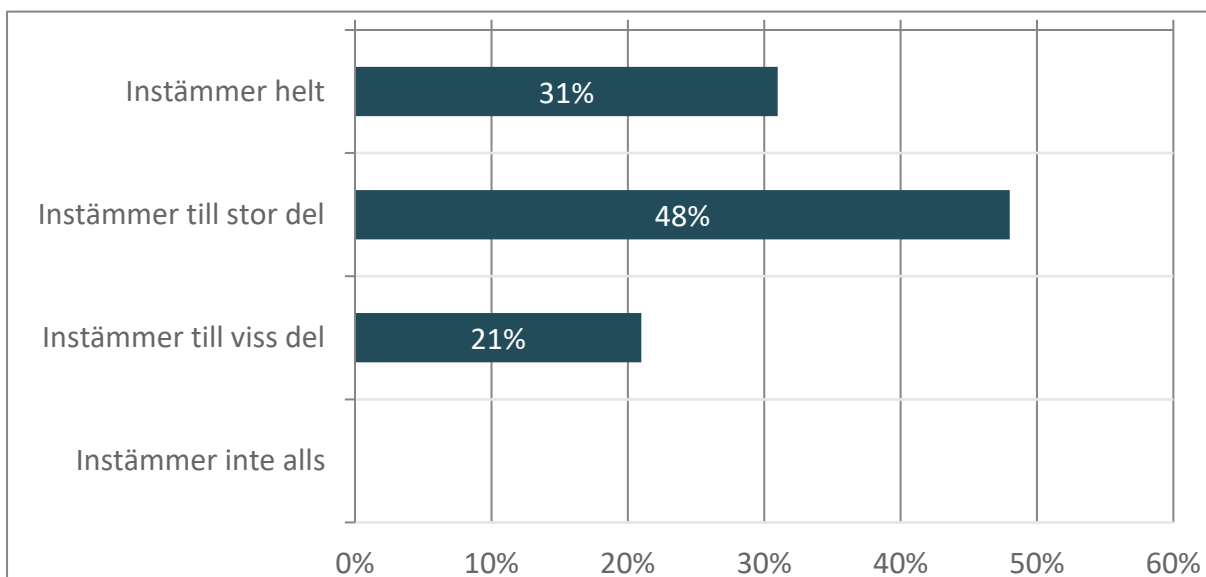
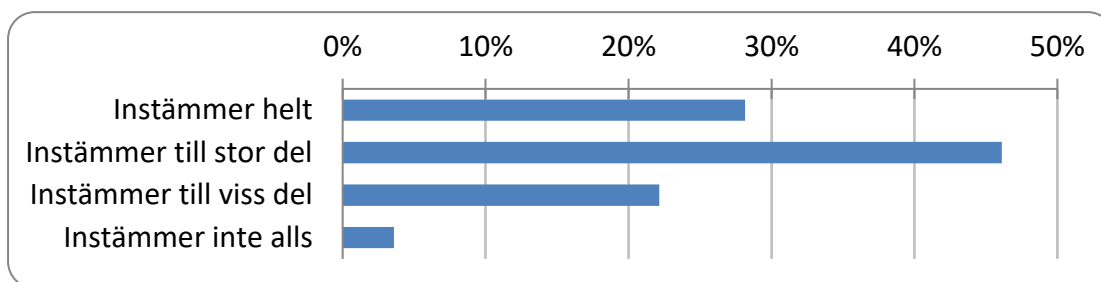

Diagram 6. Lärarnas uppfattning om provet, 2018

Helhetsbedömningen (diagram 5 och 6) visar att de flesta lärare anser att provet var bra. 96,7 % av lärarna 2016 och 98,1 % 2015 svarade något av de två mest positiva alternativen. 66% svarar 2017 och 74% 2018 att de instämmer helt eller till stor del i påståendet "Provet som helhet är bra". Även då det förefaller vara mindre positiva reaktioner på provet över tid, reaktionerna på provet kan ändå anses vara positiva.

Tidigare år har frågan ställts om omfattningen på provet har varit för omfattande, merparten har ansett det vara så. Denna fråga finns inte längre med i enkäten, men frågor ställs om huruvida blandningen mellan öppna och slutna frågeformat varit bra. Lärarna anser att så är fallet (74%). Detta är glädjande, och ligger i linje med tidigare års enkäter. Tidigare år har de mer kritiska kommentarerna kring provets omfattning handlat om en alltför omfattande skrivbörda för eleverna. Därmed är det glädjande att en stor majoritet av lärarna anser att en bra balans mellan olika uppgiftsformat finns i provet.

Frågan kring bedömningen av svårighetsgraden i de respektive delproven har tagits bort för detta år. Tidigare år har det visat sig att merparten (mellan 80-90%) ansett att svårighetsgraden varit lagom.

Tabell 1 Provets svårighetsgrad åk9, 2018

	För lätt	Lagom	För svårt	Totalt
Delprov A	3,76%	87,63%	8,6%	186
Delprov B	3,80%	88,59%	7,61%	184
Provets svårighetsgrad åk9, 2017				
	För lätt	Lagom	För svårt	Totalt
Delprov A	4,79%	85,03%	10,18%	167
Delprov B	2,42%	83,03%	14,55%	165

Lärarinformation

En övervägande del av lärarna (97%) anser att häftet med lärarinformation var ett tillräckligt stöd i förberedelserna inför provet, 94% 2018, 97% 2017, 99,5 % 2016 och 99,4 % 2015. Detta visar på en liten försämring gentemot föregående års prov och lärarinformation, om än marginell från redan höga nivåer.

Anpassningar och elever i behov av särskilt stöd

Flertalet lärare anger att förlängd provtid samt läs- och skrivhjälp har används då det behövs. Övriga anpassningar handlar som tidigare år om förlängd provtid, uppläsning, översättningar av modersmålslärare samt muntligt genomförande. Uppskattningsvis har någon form av anpassning gjorts för 13% av eleverna.

Elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk

På frågan som rör hur provet har fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk har ungefär 76% angett att provet fungerat bra eller ganska bra. Detta är att jämföra med 53% 2018, 62 % 2017, 72% 2016 och 66,9 % 2015. Många har använt språkstöd och överlag verkar provet fungerat relativt väl. Problem med omfattande frågor och svårt språk framförs som kritik.

Speglar nationella provet undervisningen?

I årskurs 9 anger under 1% av lärarna att innehållet i provet har behandlats *l ganska låg grad* eller *inte alls* i undervisningen. 37 % av lärarna i årskurs 9 anger att provets innehåll har behandlats i *hög grad* i undervisningen och 62 % anger att innehållet behandlats i *ganska hög grad*. Överlag förefaller det vara så att innehållet i högre utsträckning har behandlats i undervisningen 2019 och 2018 jämfört med både 2016 och 2017.

2014 skrev lärarna i sina kommentarer att en del av undervisningen bedrivits i tidigare årskurser och eleverna kan ha svårt att ha det färskt i minnet. Samtidigt ansåg många lärare att provet har gett dem idéer och tankar inför att planera framtida undervisning såsom diskussion om orsakssamband i flera led. Dyliga kommentarer återfinns även 2015, 2016 och 2017 samt – men i mindre utsträckning – 2018 och 2019. Fler lärare menar att frågor rörande miljö och hållbar utveckling fått för stort genomslag i provet 2019.

Bedömning, elevprestationer och breddvillkor

Lärarna anser detta år att provet är för omfattande, tidskrävande både att skriva och bedöma. Majoriteten av lärarna har sambedömt elevernas svar i någon utsträckning, dock har 10 % av lärarna som svarat på enkäten bedömt alla elevsvar själva, endast 8,53 % gjorde detta 2016 och 20% 2015. Det är iögonfallande att så pass många lärare rättar proven helt på egen hand.

Tabell 3 Bedömning av provet 2018-2019

	Samtliga elevprestationer har sambedömts	Många elevprestationer har sambedömts	Vissa elevprestationer har sambedömts	Samtliga elevprestationer har bedömts av mig ensam	Samtliga elevprestationer har bedömts av annan lärare	På annat sätt
2019	39,04%	26,03%	17,12%	10,27%	0,67%	6,85%
2018	22,04%	32,79%	29,03%	10,21%	5,37%	0,50%
2017	22,28%	29,51%	22,28%	16,26%	6,02%	3,61%
2016	24,64%	30,33%	27,01%	8,53%	7,58%	1,9%
2015	20,51%	22,32%	31,22%	20,21%	3,32%	2,41%

En majoritet (81%) av lärarna anser att provresultatet ligger i linje med elevernas övriga prestationer under läsåret. Endast 1,5 % av lärarna 2019 anser att provresultatet bara stämmer överens för ett fåtal elever, eller inte alls detta var 4% 2018.

I enkäten ombads även lärarna att ange om de ansåg att de olika betygsstegen var satta på en lagom nivå, eller för lätta eller svåra att uppnå. Resultaten för åren 2014 - 2019 redovisas i tabell 4.

E-gränsen har över tid ansetts för lätt. Detta gäller även 2019 med en mycket stor ökning av lärare som anser detta. Vi ser även att fler lärare anser att D-gränsen anses enklare innevarande år. Sammantaget ger detta att färre lärare anser att gränserna är rimliga, det är av vikt för provgruppen att ta till vara på dessa synpunkter i och med att en väldigt stor andel ansett att gränserna för E och D är lågt satta. Detta är viktigt för validiteten och användningen av provresultaten i betygssättningen. Samtidigt är det en stor andel som ansett att provresultaten ligger i linje med elevernas prestationer inför provet.

Tabell 4. Provbetygsgränser 2014-2019, åk9

	2014			2015			2016		
	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt
E	1,87%	76,11%	22,01%	1,50%	76,28%	22,22%	1,89%	74,06%	24,06%
D	1,46%	88,29%	10,24%	5,92%	86,92%	7,17%	4,83%	85,51%	9,66%
C	3,89%	89,78%	6,33%	4,94%	90,74%	4,32%	6,76%	87,44%	5,80%
B	8,80%	86,80%	4,40%	11,76%	84,21%	4,02%	15,05%	80,10%	4,85%
A	12,68%	80,98%	6,34%	13,58%	80,25%	6,17%	11,59%	81,16%	7,25%
	2017			2018			2019		
	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt
E	2,45%	74,23%	23,31%	5,41%	69,19%	25,41%	0%	52,08%	47,92%
D	3,14%	88,68%	8,18%	2,21%	90,61%	7,18%	1,40%	80,42%	18,18%
C	4,40%	91,19%	4,40%	3,30%	92,31%	4,40%	2,82%	86,62%	10,56%
B	11,88%	80,63%	7,50%	7,69%	90,11%	2,20%	6,99%	86,71%	6,30%
A	13,66%	78,26%	8,07%	16,48%	80,22%	3,30%	13,99%	80,42%	5,59%

Sammanställning och användning av elevresultat

Elevernas resultat från det nationella provet i geografi kommer att användas *i hög grad* eller *i ganska hög grad* som underlag för elevernas ämnesbetyg, anger 94% av lärarna att vilket är en uppgång mot tidigare år (se Diagram 7-8).

Diagram 7. I vilken grad kommer du att väga in provresultatet vid bedömning/betygsättning? – 2019

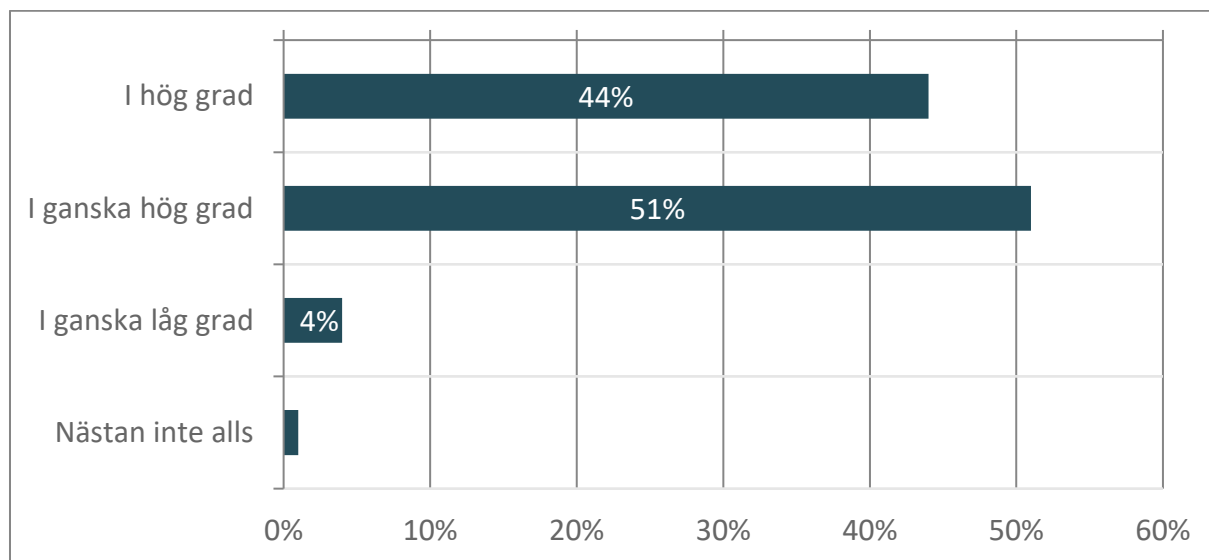
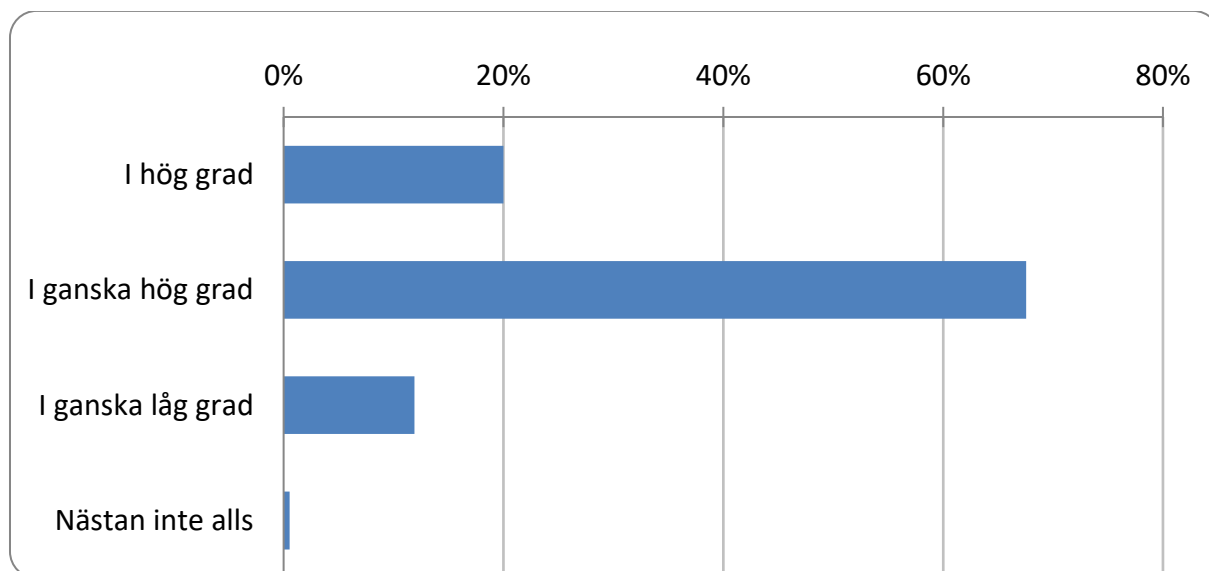

Diagram 8. I vilken grad kommer du att väga in provresultatet vid bedömning/betygsättning? - 2018

Nationella prov och didaktiska diskussioner

Tidigare år ställdes frågan ”I vilken utsträckning anser du att provet hjälpt dig att tolka kunskapskraven i kursplanen”, sedan 2017, ställdes påståendet ”Provet som helhet bidrar till att konkretisera kursplanen”. Ingen dylik fråga ställdes i år. Däremot undersöktes om huruvida proven satt igång

kollegiala didaktiska diskussioner mellan lärare. 63% svarade att de gjort detta i hög eller relativt hög utsträckning.

Relativt många av lärarna anser att proven hjälper lärarna i arbetet med att tolka kursplanen samt sätter igång didaktiska diskussioner. Både direkta sådana och mer långsiktiga. Det handlar om undervisningsplanering och tolkning av innehåll. Flera lärare anger i kommentarer att provens fokus påverkar lektionsplanering och att i och med att eleverna ombeds resonera i de öppna frågorna får denna effekt på undervisningens upplägg.

Avslutning

Enkäten 2019 har en lägre svarsfrekvens jämfört med 2018 som utgjorde ett undantag i en nedåtgående trend i svarsfrekvensen. Det återstår att se om detta håller i sig framgent. Enkäten visar också att lärarna på det hela taget är nöjda med årets prov. Det visar sig att mycket av kritiken handlar om omfattningen och till viss del svårigheten på de längre frågorna där eleverna ombeds att resonera eller argumentera om olika geografiska processer eller skeenden. Enkäten visar också att lärarna är missnöjda med provbetygsgränserna, något som provgruppen kommer att inkorporera i arbetet med kommande års prov. Vidare anser lärarna att bedömningsanvisningarna i huvudsak varit bra, att elevernas prestationer ligger i linje med provresultaten samt många anger att provet sätter igång didaktiska diskussioner i lärarkollegiet. Detta sker främst i samband med bedömningsförfarandet. Vidare anger flera lärare i sina kommentarer att provet konkretiserar kursplanen, är formativa för den egna undervisningen och att den stora behållningen är de diskussioner dessa lärare har med sina kollegor i rättningen eller i andra sammanhang. De formativa aspekterna av provet kommer inte eleverna i den årskull som genomför proven till gagn, men kommande elevers undervisning kan formas av proven.

Tack till alla lärare

Nationella provgruppen i geografi tackar lärarna för alla synpunkter och förslag som inkommit via enkäten, och på andra sätt, i anslutning till proven i geografi 2019. Era förslag och synpunkter är till stor hjälp i det fortsatta arbetet. Vi vill också tacka de lärare som anmält intresse för att delta i utprovningar och andra aktiviteter som provgruppen bjuder in till inför provet 2020. Ni som ännu inte anmält intresse är varmt välkomna att kontakta provgruppen.

Kontakt

Hemsida: www.natprov.edu.uu.se

E-post: natprov.geografi@edu.uu.se

Projektledare: Andreas Alm Fjellborg: andreas.alm.fjellborg@edu.uu.se

Rapportserien *Om nationella prov i geografi*

Grubbström, Ann & Alm Fjellborg, Andreas & Molin, Lena (2013) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi. Sammanställning av lärarenkät i samband med utvärderingsomgången 2013.*

Alm Fjellborg, Andreas & Molin, Lena (2014) *Nationella ämnesprov i geografi och Kravgränssättning översyn och resultat av Angoff-metoden för nationella proven i geografi årskurs 6.*

Grubbström, Ann (2014) *Nationella provet i Geografi. Elevers upplevelser av provet och lärarnas syn på bedömning.*

Alm Fjellborg, Andreas (2014) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9. Sammanställning av lärarenkät 2014.*

Alm Fjellborg, Andreas (2015) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9. Sammanställning av lärarenkät 2015.*

Alm Fjellborg, Andreas (2016) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 9. Sammanställning av lärarenkät 2016 och analys av trender 2014-2016*

Alm Fjellborg, Andreas (2017) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 9. Sammanställning av lärarenkät 2017 och analys av trender 2015-2017*

Alm Fjellborg, Andreas (2018) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 9. Sammanställning av lärarenkät 2017 och analys av trender 2014-2017*

Alm Fjellborg, Andreas (2019) *Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 9. Sammanställning av lärarenkät 2019 och analys av trender 2014-2019*

UPPSALA
UNIVERSITET